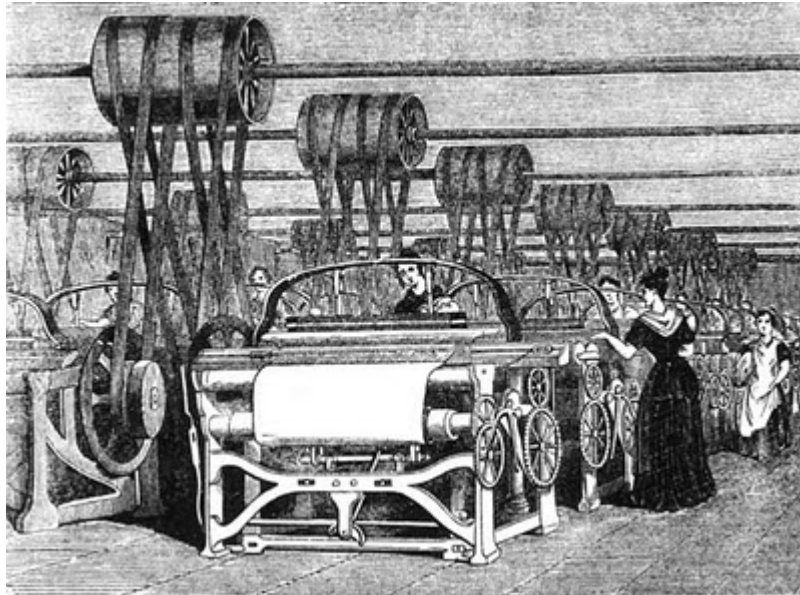
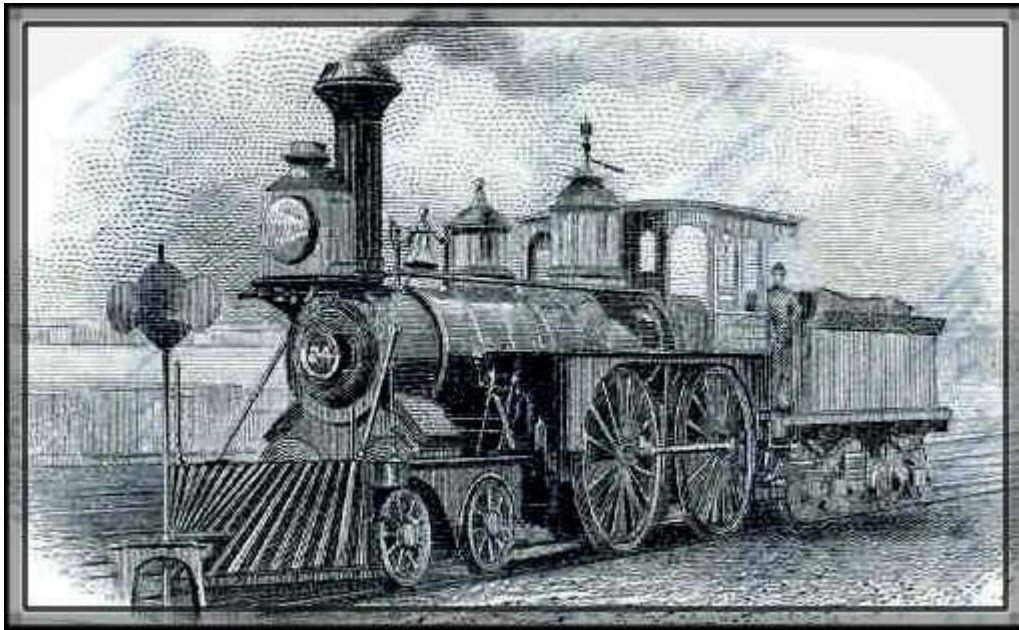

<<Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός>>

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

Κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα συντελέστηκαν στην Ευρώπη σημαντικές μεταβολές, οι οποίες στιγματίωσαν την πορεία της ανθρωπότητας στο πέρασμα των χρόνων. Οι μεταβολές αυτές αφορούν τόσο τον πνευματικό, όσο και τον τομέα της τεχνολογίας. Χαρακτηριστικό είναι το ότι ακολούθησε θεαματική αύξηση του πληθυσμού. Παράλληλα, έγιναν μεταβολές στην αγροτική οικονομία όπως ήταν η δημιουργία μεγάλων αγροκτημάτων, η εφαρμογή νέων μεθόδων καλλιέργειας και η επέκταση της χρήσης μηχανημάτων, που αποσκοπούσαν στην βελτίωση και την εξασφάλιση ενός ευπρεπούς βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού. Αυτό το πρωτοφανές φαινόμενο ονομάστηκε από τους ιστορικούς <<αγροτική επανάσταση>>. Ιδιαίτερη απήχηση γνώρισε το εμπόριο και συγκεκριμένα ανάμεσα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Αμερική (τριγωνικό εμπόριο), αλλά και στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής ηπείρου που είχε σαν αποτέλεσμα την συγκέντρωση πλούτου στα χέρια των ευρωπαϊών κεφαλαιούχων και επιχειρηματιών. Ακόμη, η χρήση νέων μηχανημάτων για την διευκόλυνση της βιομηχανίας πρωτοεμφανιζόταν τότε.

Αυτή, ωστόσο, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη οδήγησε γενικά στην δημιουργία δύο αντίθετων κοινωνικών τάξεων, όπως οι πλούσιοι κεφαλαιούχοι επιχειρηματίες και οι χιλιάδες πρώην αγρότες οι οποίοι αναζήτησαν στις πόλεις μία καλύτερη τύχη. Οι λόγοι αυτοί, και σε συνδυασμό με την καθοριστικότητα παρουσία των μηχανών, ήταν αρκετοί για την ίδρυση εργοστασίων και στην ανάπτυξη της εκβιομηχάνισης. Το φαινόμενο αυτό, που πρωτοεμφανίστηκε στην Μ. Βρετανία το 1750-80, έμελλε να παίξει καταλυτικό ρόλο στο επίπεδο της τεχνολογίας και ονομάστηκε *βιομηχανική επανάσταση*.

Παράλληλα ο 18^{ος} αιώνας έπαιξε σημαντικό ρόλο και στις κοινωνικές εξελίξεις. Διαμορφώθηκαν κοινωνικές τάξεις ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των ανθρώπων. Έτσι, οι βιομήχανοι, οι τραπεζίτες, οι μεγαλέμποροι, οι οποίοι είχαν ευνοηθεί οικονομικά σε μεγάλο βαθμό από την ανάπτυξη του εμπορίου και της βιομηχανίας, αποτελούσαν την *αστική τάξη*. Μια άλλη κοινωνική ομάδα με τεράστια οικονομικά προνόμια, *οι αριστοκράτες*, βλέποντας την ξαφνική και απρόσμενη οικονομική ανάπτυξη της αστικής τάξης, ανησυχούσαν. Το κατώτερο υπόβαθρο της κοινωνικής πυραμίδας αποτελούσαν *οι αγρότες*, των οποίων το βιοτικό επίπεδο ήταν άθλιο.

Όσο για την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα ,το πολίτευμα παρέμενε **η απόλυτη μοναρχία**.

ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Η αντίθεση σε όλη αυτή την κατάσταση εκφράστηκε μέσω ενός προοδευτικού για την εποχή του κινήματος, που ονομάστηκε *Διαφωτισμός*. Οι κοινωνικές ανισότητες, καθώς και οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που επικρατούσαν εκείνη την εποχή, η αυταρχικότητα των μοναρχών και η αγανάκτηση από την καταπίεση που ασκούσε η Εκκλησία οδήγησε λοιπόν στη δημιουργία ενός πνευματικού κινήματος που ονομάστηκε Διαφωτισμός, όπως είναι γνωστό στον τόπο στον οποίο έθεσε τις βάσεις του (Γαλλία, 18^{ος} αιώνας). Ακόμη η ανάγκη για επιστημονική πρόοδο, αλλά και η αξίωση αλλαγών σε όλες τις πτυχές της ανθρώπινης δράσης, στους κοινωνικοπολιτικούς θεσμούς, στην οικονομία και στην εκπαίδευση και την θρησκεία λειτούργησαν ως κυριότεροι παράγοντες για την εμφάνιση του κινήματος του Διαφωτισμού.

<<--- ένα από τα χαρακτηριστικότερα σύμβολα του
διαφωτισμού

ΠΡΩΤΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Βασικοί φορείς των πρωτοφανών ιδεών, που θεμελιώνονταν στην έννοια του Διαφωτισμού και που έφεραν ένα νέο άρωμα στην εποχή της μοναρχίας και της βιομηχανικής επανάστασης, ήταν κυρίως οι εκπρόσωποι της αστικής τάξης. Και οι ίδιοι, όμως, ωθούμενοι απ' το ότι ήταν αποκλεισμένοι από το σύστημα της απολυταρχίας, προχώρησαν στη δημιουργία του κινήματος. Ως κυριότεροι εκφραστές της ιδεολογίας του κινήματος ξεχώρισαν ο Βολτέρος και ο Μοντεσκιέ. Επίσης σημαντικοί διαφωτιστές, όπως ο Ντιντερό και ο Νταλεμπέρ, κατάφεραν και συγκρότησαν το ιδεολογικό υπόβαθρο του Διαφωτισμού στην *Εγκυκλοπαίδεια*. Ακόμη, η προοδευτική για τα δεδομένα της εποχής του, θεωρία διατυπωμένη από τον Ζαν Ζακ Ρουσσώ, γνωστή ως θεωρία του *κοινωνικού συμβολαίου*, πρόβαλε κάποιες ιδέες σχετικά με τα δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών. Η θεωρία αυτή αποτέλεσε ένα σημαντικότατο βήμα για την πνευματική

πρόοδο του ανθρώπου.

Αξιζει να σημειωθεί πως το κίνημα του Διαφωτισμού ήταν επακόλουθο της επιστημονικής επανάστασης του 17^{ου} αιώνα και οδήγησε στην απελευθέρωση από τις προλήψεις του Μεσαίωνα. Επίσης ο Ντεκάρτ, έχοντας διαγράψει μία λαμπρή καριέρα ως επιστήμονας, ένιωθε την ανάγκη να ανανεώσει τις προτάσεις του και τις μεθόδους του (Λόγος περί Μεθόδου, 1637). Έτσι, θέλοντας να συνεχίσει το έργο του, αποφάσισε να κάνει μια στροφή στην πορεία του, αναλαμβάνοντας αυτή την φορά το ρόλο του φιλοσόφου. Η θεωρία του φιλοσόφου ονομάστηκε καρτεσιανισμός. Ένας άλλος υποστηρικτής της θεωρίας του καρτεσιανισμού που προετοίμαζε το έδαφος για την δημιουργία ενός κινήματος, όπως ο Διαφωτισμός, ήταν ο Ολλανδός Σπινόζα. Κυρίως επικεντρώθηκε στο θρησκευτικό κομμάτι της εποχής του, διατυπώνοντας μία θεωρία σύμφωνα με την οποία ο Θεός και η φύση

είναι ένα πράγμα. Παρά το γεγονός πως για αυτές του τις θεωρίες εκδιώχθηκε από την εκκλησία, κατάφερε να γίνει θεμελιωτής του κινήματος του Διαφωτισμού .

Οι προαναφερθέντες διακρίθηκαν για τις επιστημονικές τους θεωρίες. Πολλοί φιλόσοφοι συνέβαλαν στη δημιουργία του κινήματος, αλλά και διακρίθηκαν μέσα από αυτό. Εκπρόσωποι του φιλοσοφικού τομέα του κινήματος ήταν ο Τζέφερσον, ο οποίος ήταν δικαστής και ταυτόχρονα εξασκούσε την αρχαιολογία και την αρχιτεκτονική,

και ο Βενιαμίν Φραγκλίνος, διπλωμάτης και φυσικός .

Οι περισσότεροι Διαφωτιστές προέρχονταν από την αστική τάξη (Βολταίρος, Τζέφερσον). Άλλοι από ανώτερες κοινωνικές τάξεις (Ντιντερό, Φρανγκλίνος), ενώ υπήρχαν μερικοί και από την αριστοκρατία (Μοντεσκιέ).

Συνοψίζοντας , οι κυριότεροι εκπρόσωποι του Διαφωτισμού , ήταν :

Νικόλα ντε Κοντορσέ

Ντενί Ντιντερό

Αντριάν Ελβέτιους

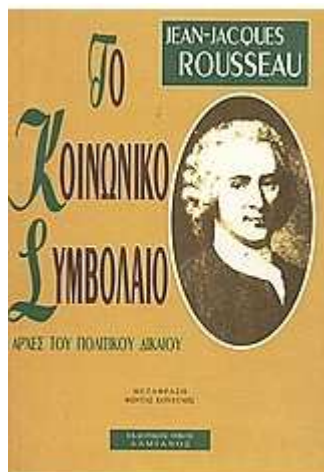
Ντέιβιντ Χιουμ

Βολταίρος

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Το έδαφος για τη δημιουργία ενός κινήματος που θα εξέφραζε την λαϊκή αγανάκτηση, αλλά και που θα αποτελούσε μία γροθιά στο κατεστημένο, προετοιμαζόταν από τον 17^ο αιώνα περίπου. Φυσικά ο απλός λαός δε μπορούσε να προχωρήσει σε μία τέτοια κίνηση και, λόγω των άσχημων συνθηκών κάτω από τις οποίες ζούσε, μόνη του επιδίωξη ήταν η επιβίωση. Την πρωτοβουλία πήραν άτομα με στοιχειώδη μόρφωση στον τομέα των επιστημών, καθώς ο Διαφωτισμός δεν ξεκίνησε απαραίτητα ως ένα απελευθερωτικό από το δεσποτισμό και την απολυταρχία κίνημα, αλλά θεμελιώθηκε στις ανακαλύψεις και την επιστημονική πρόοδο του 17^{ου} αιώνα, για να ακολουθήσει ύστερα μία σειρά θεωριών πάνω στα δικαιώματα του ατόμου και στην ελευθερία επιλογών του λαού. (*Κοινωνικό Συμβόλαιο, Πνεύμα των Νόμων, Φυσικής Απάνθισμα*).

Οι αξίες που πρέσβευαν οι Διαφωτιστές ήταν η ανεξιθρησκία, η ελευθερία και η ισότητα των ατόμων. Ακόμη υποστήριζαν πως μόνο η αμφισβήτηση οδηγεί στον αληθινό δρόμο προς την γνώση, ότι η αποδοχή της λογικής είναι το μόνο ασφαλές μέσο για να οδηγηθεί κάποιος στην ερμηνεία του κόσμου. Επίσης οι Διαφωτιστές πίστευαν πολύ στις ανθρώπινες ικανότητες, δηλαδή θεωρούσαν πως ο άνθρωπος

με σύμμαχο την γνώση και την νοημοσύνη μπορούσε να προοδεύσει. Υποστήριζαν πως οι πολίτες έπρεπε να επιζητούν τις οικονομικές αλλαγές έτσι, ώστε να μπορούν να αναδειχθούν στο πολιτικό και οικονομικό προσκήνιο, ότι οι αριστοκράτες και ο βασιλιάς θα έπρεπε να παύουν να μονοπωλούν την κοινωνική, πολιτική και καλλιτεχνική ζωή και πως το <<καλό>> και το <<λογικό>> είναι ισάξια. Ελευθερία αντί απολυταρχίας, ισότητα αντί ταξικών διαφορών, επιστήμη αντί δεισιδαιμονιών και προκαταλήψεων, ανεξιθρησκία αντί δογματισμού ήταν οι κυριότερες αρχές τους, πάνω στις οποίες στηρίζονταν οι θεωρίες τους για τα δικαιώματα των ατόμων. Ακόμη, η έννοια της ελευθερίας και της αυτονομίας ισχύει και για την λογοτεχνία, η οποία σταματά να εξυπηρετεί συμφέροντα των αριστοκρατών και των βασιλιάδων. Επιτέλους η σοφία και η εξυπνάδα, τα σημαντικότερα χαρίσματα του ανθρώπου, αναγνωρίστηκαν ως αρετές. Τέλος, η θέση των Διαφωτιστών στο πολιτικό προσκήνιο, εκφραζόταν με την επιθυμία τους να καθιερωθεί η δημοκρατία ως το ιδανικό πολίτευμα, ενώ δεν ήταν λίγες οι φορές που ήρθαν σε σύγκρουση με τον στενό σύμμαχο του μονάρχη εκείνη την εποχή, την εκκλησία, αφού κατέκριναν τον αυταρχικό τρόπο με τον οποίο διαχειριζόταν την εξουσία της.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Η ιστορία δεν ωφελεί σε τίποτα, εάν δεν μας διδάσκει για τα λάθη του παρελθόντος και δεν μας βοηθά να κατανοήσουμε το παρόν και το μέλλον, το οποίο θέλουμε να οραματιστούμε και να δημιουργήσουμε· διαφορετικά, καταντά ανούσια και στείρα εξιστόρηση γεγονότων. Είναι σημαντικό να δούμε πόσο οι Έλληνες επηρεάστηκαν από τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό που τροφοδότησε τον νεοελληνικό Διαφωτισμό με ιδέες, αντιλήψεις, επιστημονικές γνώσεις και επαναστατικές δημοκρατικές και φιλελεύθερες ιδέες. Η επίδραση του Διαφωτισμού ήταν σημαντική τόσο για την Ελλάδα, όσο και για τις άλλες χώρες, ιδιαίτερα της Δύσης. Ο Διαφωτισμός αφύπνισε τον λαό, τον εισήγαγε στο πνεύμα της αμφισβήτησης, της αποφυγής του δεδομένου, της κοινωνικής ισότητας, καθώς και της ελευθερίας του ατόμου. Πέτυχε να επηρεάσει την πολιτική πραγματικότητα και να περιορίσει τα προνόμια των ανώτερων κοινωνικά τάξεων. Κατάφερε να θέσει βάσεις για την διαμόρφωση των σύγχρονων κοινωνιών και στις θεωρίες του στηρίχτηκαν τα περισσότερα Ευρωπαϊκά συντάγματα. Έτσι, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως οι Διαφωτιστές σκέφτονταν πολύ πιο μπροστά από την εποχή τους ...

Εγκυκλοπαίδεια «Δομή» εκδ.2003

Βιβλίο Ιστορίας «Νεότερα χρόνια» Γ' Γυμνασίου

www.wikipedia.com

*Σκουρλής Γιώργος
Τσίκος Βλάσης
Φαράντος Τάκης
Χουλιάρης Γιάννης
Ιστιαία 2011*

